

वा० रा०

॥८८॥

पाशेन निबद्धः किशोरोऽश्वबालो मातरं यथानपश्यति एवं धर्मपाशेन संयुक्तः सबद्ध इव ॥ नित्यमुक्तस्वभावत्वादेव मुक्तिः प्रकाशनाभ्युदैक्षत संकुचितदर्शनव्यापारो भूदित्यर्थः ॥ ४० ॥ यानार्हत्वादिगुणविशिष्टौ पितरौ दृष्ट्वेत्यन्वयः ॥ ४१ ॥ दुःखजं दुःखं जायतेऽस्मात्तादृशं अन्यत्रापि दृश्यत इति दुःखदमिति पाठांतरं ॥ लोकदृष्ट्ये दंसहितुं ॥ तीक्ष्णहेतिवेद् ॥ दुःखितौ पितरौ द्रष्टुं न शक्त इति यावत् ॥ तोत्रमंकुशः तत्पीडितो द्विपो यथा स्वपृष्ठवर्तिवस्तु दर्शनाशक्तस्तद्वत् ॥ अस्य च कैकेयीवाक्यमेवांकुशः ॥

• सवद्ध इव पाशेन किशोरो मातरं यथा ॥ धर्मपाशेन संयुक्तः प्रकाशनाभ्युदैक्षत ॥ ४० ॥ पदातिनो च यानार्हवदुःखार्हौ सुखोचितौ ॥ दृष्ट्वा संचोदयामास शीघ्रं याहीति सारथिं ॥ ४१ ॥ न हितत्पुरुषव्याघ्रो दुःखजं दर्शनं पितुः ॥ मातुश्च सहितुं शक्तस्तोत्रैर्नुन्न इव द्विपः ॥ ४२ ॥ प्रत्यगारमिवायांती सवत्सावत्सकारणात् ॥ बद्धवत्सा यथा धेनूराममाताभ्यधावत ॥ ४३ ॥ तथारुदंती कौसल्या रथं तमनुधावती ॥ क्रोशंतीं रामरामेति हासीते लक्ष्मणेति च ॥ ४४ ॥ रामलक्ष्मणसीतार्थं स्रवंतीं वारिनेत्रजं ॥ असकृत्प्रेक्षत सतानृत्यंतीमिव मातरं ॥ ४५ ॥ तिष्ठेति राजा चुक्रोश याहियाहीति राघवः ॥ सुमंत्रस्य बभूवात्मा चक्रयोरिव चांतरा ॥ ४६ ॥ नाश्रौषमिति राजानमुपालब्धोऽपि वक्ष्यसि ॥ चिरंदुःखस्य पापिष्ठमिति रामस्तमब्रवीत् ॥ ४७ ॥

॥ ४२ ॥ वत्सकारणात् प्रत्यगारं वत्सावस्थितिमद्बहुमुद्दिश्यागच्छंती सवत्सा बद्धवत्सा धेनुर्यथाधावति एवं राममाता अधावत ॥ एषु सवत्सेत्याद्यधिककथनं कवेरपि शोकाविष्टत्वान्न दोषाय ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ रामलक्ष्मणसीतार्थं तद्वियोगजशोकवशात् नेत्रजं वारि स्रवंतीं मुंचंतीं नृत्यतीमिवेतस्ततः परिभ्रमंतीं असकृत्प्रेक्षत राम इति शेषः ॥ ४५ ॥ चक्रयोर्युत्सुसेनयोरंतरा स्थितः उदासीनः पुरुष इव सुमंत्रस्यात्मा दोलायितो बभूव ॥ ४६ ॥ ननु राजवचनातिक्रमे दोषः स्यादत आह ॥ नेति ॥ उपालब्धोऽपि ॥ मया बहुशस्तिष्ठतिष्ठेत्युक्तोऽपि मद्बचनं नाकार्षीरिति पुनर्गमनानंतरं राज्ञोऽपालब्धोऽपि नाश्रौषमिति वक्ष्यसि ॥ दुःखस्य मद्दुःखस्य हेतुभूतं पापिष्ठं अतिदुःखजनकत्वात् पापिष्ठं चिरविलंबनमिति हेतोः शीघ्रं गच्छेति रामस्तमब्रवीत् ॥ ४७ ॥

अ० का०

॥८८॥